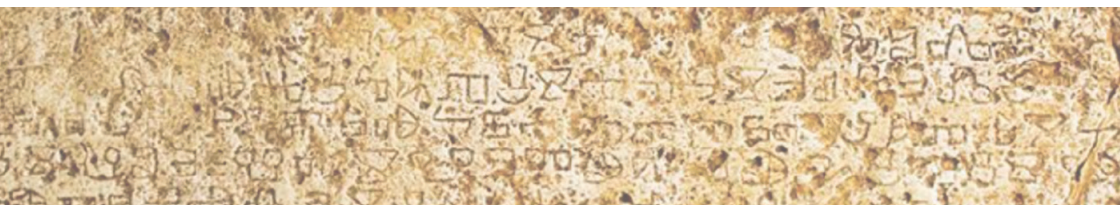

SADRŽAJ

Tekst počinje kršćanskom invokacijom (*vъ ime otca i sina i svetago duha*), a zatim slijedi odjeljak u kome opat (benediktinski) Držiha piše da je hrvatski kralj Zvonimir darovao ledinu Svetoj Luciji (crkvi i samostanu), navode se svjedoci toga darivanja, proklinje se onaj tko bi to darivanje zanijekao i podsjeća na obvezu redovnika u tom samostanu da mole za darivatelja i za sudionike u činu darivanja. Drugi opat Dobrovit zapisuje da je s devetero samostanske braće sazidao crkvu Svete Lucije u vrijeme kneza Kosmata koji je vladao cijelom krajinom (ili Krajinom). Na kraju dolazi zapis da je u te dane Mikula (posjed? samostan?) bio u zajedništvu sa svetolucijskom opatijom.

Novija su istraživanja pokazala da je tekst na Ploči zapravo prijepis odabranih odlomaka iz samostanskoga kartulara i osnažila su davna uvjerenja da tekst nije završen i da se nastavlja na drugoj, desnoj ploči.

POVIJEST

Ploča je klesana oko 1100. godine uz današnje selo Jurandvor (kraj Baške, na otoku Krku). Bila je ugrađena kao lijevi plutej u ogradu koja je dijelila prezbiterij (prostor za svećenstvo) od crkvene lađe (prostor za puk) u benediktinskoj crkvi Svete Lucije. Eventualna druga ploča bila bi desni plutej. Branko Fučić je držao vjerojatnim da su tzv. *Jurandvorski ulomci* ostaci toga desnoga pluteja. Naime, na četiri ulomka ploče (koji su nađeni u crkvi Svete Lucije) nalaze se glagoljična slova jednaka onima na Bašćanskoj ploči, a na njima se može pročitati i ime *Zvonimir*.

Başćanska ploča je od vapnenca, uz gornji rub ima borduru s tipičnim ornamentom lozice, široka je 199, visoka 99,5, a debela 9 cm. Sačuvani tekst raspoređen je u trinaest redaka. Znanstvenici su je zamijetili 1851. kada su domaći svećenici upozorili na nju Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. Da je ne bi izjedala vlaga, Staroslavenska akademija na Krku i biskup Antun Mahnić (Anton Mahnić) daju Ploču zatvoriti u staklenu vitrinu, ali se propadanje pojačano nastavilo. Godine 1934. krčki biskup Josip Srebrnić (Srebrnić) dao je ploču »na vječno čuvanje« tadašnjoj Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (danas Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti) u kojoj se i danas čuva.

ZNAČENJE

Başćanska ploča (oko 1100. godine) najvažniji je među najstarijim glagoljičnim hrvatskim kamenim spomenicima. Svako proučavanje povijesti hrvatskoga jezika i hrvatske književnosti počinje od njezina teksta u kojemu se (u njezinu trećem retku) spominje hrvatsko narodno ime u sintagmi

Zvonimir, kralj hrvatski
(*Zъvъnimirъ kralъ hrъvatsky*)

prvi put na hrvatskom (hrvatskostaroslavenskom) jeziku. Već prije u povijesnim dokumentima hrvatsko je ime spominjano na grčkom i latinskom.

Iz njezina su teksta hrvatski povjesničari saznali da je kvarnersko područje bilo u sastavu Zvonimirove Hrvatske. Klesana je tzv. prijelaznim tipom glagoljice, tj. onom koja prelazi iz oble (bugarsko – makedonske) u uglatu (hrvatsku) i stoga je iznimno važna za sve proučavatelje glagoljice.

Pripremio *Stjepan Damjanović*

BAŠĆANSKA PLOČA

Dragi kamen hrvatskoga jezika

MATICA HRVATSKA
M h 0 8 9 h h h 0 0 h 0 0 0 h h

U tekstu Bašćanske ploče puno je skraćenih riječi i puno oštećenih mjesta. Dijelove koji su ispali skraćivanjem riječi donosimo u okruglim, a oštećena mjesta u kosim zagradama.

Transliteracija Branka Fučića

1. A[ZĚ] [VĚ IME O]TCA I S(I)NA [I S]V(E)TAGO DUHA AZĚ
2. OPAT[Ě] DRĚŽIHA PISAHĚ SE O LEDI[N]Ě JUŽE
3. DA ZĚVĚNIMIRĚ KRALĚ HRĚVATĚSKYI [VĚ]
4. DNI SVOĚ VĚ SVETUJU LUCIJU I SV(E)[DO]-
5. MI ŽUPANĚ DESIMRA KRĚ[BA]VĚ MRA[TIN]Ě VĚ LI-
6. CĚ PRVĚNEBŽA [S]Ě POSL[Ě] VIN[(O)DO]LĚ [ĚK](O)VĚ V O-
7. TOCĚ DA IŽE TO POREČE KLĚNI I BO(G) I .BĪ. AP(O)STOLA I .Ġ. E-
8. VAN(JE)LISTI I S(V)E)TAĚ LUCIĚ AM(E)NĚ DA IŽE SDĚ ŽIVE-
9. TĚ MOLI ZA NE BOGA AZĚ OPATĚ DBROVITĚ ZĚ-
10. DANĚ CRĚKĚVĚ SIJU I SVOEJU BRATIJU S DEV-
11. ETIJU VĚ DNI KĚNEZA KOSĚMĚTA OBLAD-
12. AJUĈAGO VĚSU KĚRAINU I BĚŠE VĚ TĚ DNI M-
13. IKULA VĚ OTOČĚCI [SĚ S]VETUJU LUCIJU VĚ EDINO

Kako izgovarati tekst – transkripcija (Stjepan Damjanović)

1. Az v ime Otca i Sina i Svetoga Duha. Az
2. opat Držiha pisah se o ledinje juže
3. da Zvānimir kralj hrvatski v
4. dni svojeⁿ v svetuju Luciju i svedo-
5. mi: župan Desimra Krbavje, Mratin v Li-
6. cje, Pribnebža s posl Vinodolje, Jakov v o-
7. tocje. Da iže to poreče, knji j Bog i .bī.(=12) apostola i .g.(= 4) e-
8. vanjelisti i svetaja Lucija. Amen. Da iže sdje žive-
9. t, moli za nje Boga. Az opat Dobrovit z-
10. dah crikāv siju i svojeju bratiju s dev-
11. etiju v dni kneza Kosmāta oblād-
12. ajučago vsu Krajinu. I biše v t dni M-
13. ikula v Otočci s svetuju Luciju v jedino.

Prijevod na suvremeni hrvatski jezik (Milan Moguš)

Ja, u ime Oca i Sina i Svetoga Duha.
Ja opat Držiha pisah ovo o ledini koju
dade Zvonimir, kralj hrvatski,
u svoje dane svetoj Luciji
pred svjedocima: županom Desimirom iz Krbave, Mratinom iz Like,
Pribenežom poslanikom iz Vinodola, Jakovom iz otoka.
Tko to porekne, neka ga Bog prokune i 12 apostola i
4 evanđelista i sveta Lucija. Amen.
Da tko ovdje živi, moli za njih Boga.
Ja opat Dobrovit zidah ovu crkvu sa svoje devetero
braće u dane kneza Kosmata koji je
vladao cijelom Krajinom. I u te dane bio je (samostan)
sv. Mikule u Otočcu sa svetom Lucijom u zajednici